

Dr. Rátz Gyula

**Magyar Digitális Jogi Tudásközpont és
Érdekvédelmi Egyesület**

*Az európai **fogyasztóvédelmi jogalkotás és
jogérvényesítés** kihívásai az amerikai Big Tech által uralt
online térben*

Alapvetés: A fogyasztóvédelem az európai jogfejlődés egyik alapértéke

A fogyasztóvédelmi politika jelentősége: „A hatékony fogyasztóvédelmi politika biztosítja az egységes piac megfelelő működését. Védelmet nyújt a fogyasztók kereskedőkkel szembeni jogait, valamint külön védelmet nyújt a kiszolgáltatott fogyasztók számára. A fogyasztóvédelmi szabályok összességében felfrissítik a piaci eredményeket. Elősegítik a piacok tisztességesebbé válását, és a fogyasztók jobb tájékoztatásával környezetbarátabb és szociálisabb eredményekhez vezetnek. A fogyasztók szerepének erősítése és érdekeik védelme kulcsfontosságú uniós szakpolitikai célok.”

„Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások, az elektronikus kereskedelem, valamint az elektronikus és határokon átnyúló fizetési műveletek

Az e-kereskedelemtől szóló irányelv (2000/31/EK) az EU-ban székhellyel rendelkező szolgáltatók szabályozására vonatkozik, beleértve a különböző online tevékenységeket is. Ezt az irányelvet a 2022. október 19-én elfogadott, digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály korszerűsítette. (...)” (Megjegyzés: Friss jogalkotási termékek – pl. EU AI Act – vagy más releváns jogszabályok – pl. GDPR – nincsenek rajta a listán. Valójában a digitális fogyasztóvédelem a fogyasztóvédelmi politikán belül is kiemelt hangsúlyt kapott az utóbbi néhány évben.)

„A fogyasztók jogainak érvényesítése

(...) A fogyasztók továbbá képviselői keresetek, vagyis az (EU) 2020/1828 irányelvvel összhangban képviselői szervezetek által indított jogi eljárások révén kérhetik kollektív érdekeik védelmét az Unióban.”

(Forrás: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hu/sheet/46/a-fogyasztovedelmi-politika-alapelvek-es-eszkozok>; utolsó frissítés időpontja: 2024. május)

Az Európai Unió „ütőkártyája” a digitális fogyasztóvédelem területén: a **RAD Irányelv**

Az Európai Parlament és Tanács (EU) 2020/1828 irányelve a fogyasztók kollektív érdekeinek védelmére irányuló képviseleti keresetekről és a 2009/22/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről célja a fogyasztóvédelmi szervezetek aktív szerepvállalásának elősegítése:

„(1) A globalizáció és a digitalizáció hatására megnőtt annak a kockázata, hogy ugyanaz a jogellenes gyakorlat nagyszámú fogyasztónak okoz jogsérelmet. Az uniós jog megsértése hátrányokat okozhat a fogyasztóknak. (...)

(5) (...) Az egyre növekvő mértékben globalizált és digitalizált piactéren a jogellenes gyakorlatoktól való elrettentő hatás növelése és a fogyasztóknak okozott hátrányok csökkentése érdekében meg kell erősíteni a fogyasztók kollektív érdekeinek védelmét szolgáló eljárási mechanizmusokat, hogy azok kiterjedjenek a jogsértés megszüntetésére irányuló intézkedésekre és a jogorvoslati intézkedésekre is. (...)

(13) (...) A fogyasztói piac a digitális szolgáltatások területén szintén fejlődött, és egyre növekvő szükség van a fogyasztóvédelmi jog – többek között az adatvédelem (!) tekintetében történő – hatékonyabb érvényesítésére.

(21) Különösen a fogyasztói szervezeteknek aktív szerepet kell játszaniuk a vonatkozó uniós jogi rendelkezéseknek való megfelelés biztosításában. (...)”

TOP 10 **GDPR bírság**

(Forrás: enforcementtracker.com)

Statistics: Highest individual fines (Top 10)

The following statistics shows the highest individual fines imposed to date per data controller (only top 10 fines).

	Controller	Sector	Country	Fine [€]	Type of Violation	Date
1	Meta Platforms Ireland Limited	Media, Telecoms and Broadcasting	IRELAND	1200000000	Insufficient legal basis for data processing	2023-05-12
2	Amazon Europe Core S.à.r.l.	Industry and Commerce	LUXEMBOURG	746000000	Non-compliance with general data processing principles	2021-07-16
3	TikTok Technology Limited	Media, Telecoms and Broadcasting	IRELAND	530000000	Insufficient legal basis for data processing	2025-05-02
4	Meta Platforms, Inc.	Media, Telecoms and Broadcasting	IRELAND	405000000	Non-compliance with general data processing principles	2022-09-05
5	Meta Platforms Ireland Limited	Media, Telecoms and Broadcasting	IRELAND	390000000	Non-compliance with general data processing principles	2023-01-04
6	TikTok Limited	Media, Telecoms and Broadcasting	IRELAND	345000000	Non-compliance with general data processing principles	2023-09-01
7	LinkedIn	Media, Telecoms and Broadcasting	IRELAND	310000000	Insufficient legal basis for data processing	2024-10-24
8	Uber Technologies Inc., Uber B.V.	Employment	THE NETHERLANDS	290000000	Non-compliance with general data processing principles	2024-07-22
9	Meta Platforms Ireland Limited	Media, Telecoms and Broadcasting	IRELAND	265000000	Insufficient technical and organisational measures to ensure information security	2022-11-25
10	Meta Platforms Ireland Limited	Media, Telecoms and Broadcasting	IRELAND	251000000	Insufficient technical and organisational measures to ensure information security	2024-12-17

A RAD Irányelv magyarországi implementációja

A közérdekű igényérvényesítés hatékonysága szempontjából alapvető kérdés, hogy **részvételi vagy kívülmaradási mechanizmust** követel-e meg a jogalkotó. A RAD Irányelv ezt a tagállamokra bízta, **az Fgy. tv. pedig a kívülmaradási mechanizmus logikája mentén szabályozza a képviseleti kereseteket, amely jelentősen könnyíti a közérdekű perek megindítását.**

A képviseleti keresetek megindítását ösztönözheti **a teljes költségmentesség** biztosítása a Pp. 88. §-a alapján (részletszabályok: 34/2017. (XII. 27.) IM rendelet).

A jogsértések **bizonyítás**ának nehézsége

RAD Irányelv preambuluma: „(68) A bizonyítékok alapvető fontosságúak annak eldöntésében, hogy a jogsértés megszüntetésére irányuló intézkedések vagy a jogorvoslati intézkedések meghozatala iránti képviseleti kereset megfelelően megalapozott-e. **A vállalkozások és a fogyasztók közötti kapcsolatokat azonban gyakran információs aszimmetriák jellemzik, és elképzelhető, hogy a szükséges bizonyítékokkal kizárólag a kereskedő rendelkezik, így azok a feljogosított szervezet számára nem hozzáférhetőek.** A feljogosított szervezetek számára ezért biztosítani kell a jogot arra, hogy felkérjék a bíróságot vagy közigazgatási hatóságot annak elrendelésére, hogy a kereskedő rendelkezésre bocsássa a feljogosított szervezetek kereseti kérelméhez kapcsolódó bizonyítékokat. Másrészt a fegyveregyenlőség elvét figyelembe véve, hasonlóképpen a kereskedőt is fel kell jogosítani arra, hogy a feljogosított szervezet birtokában lévő bizonyíték rendelkezésre bocsátását kérje. A bizonyíték rendelkezésre bocsátása elrendelésének szükségességét, hatályát és arányosságát annak a bíróságnak vagy közigazgatási hatóságnak, amely előtt a képviseleti keresetet indítják, a nemzeti eljárásjoggal összhangban gondosan meg kell vizsgálnia, figyelembe véve a harmadik felek jogos érdekeinek védelmét, valamint az alkalmazandó uniós és nemzeti titoktartási szabályokat.”

Probléma: Gyakran nem csak, hogy nem hozzáférhető a fogyasztói oldal számára a bizonyíték, hanem annak a létezését is letagadhatja a vállalkozás – a bizonyítási teher megfordítása önmagában véve nem hatékony segítség a feljogosított szervezet számára.

Megoldás: tényállítási szükséghelyzet? bizonyítási szükséghelyzet?

Együttműködés a **hatóságokkal**?

Tpvt. 43/H. § (10) bek.: "A (7) bekezdés b) és c) pontja szerinti végzést kizárólag a bejelentő támadhatja meg, közigazgatási perben, **a közlésétől számított nyolc napon belül**. A közigazgatási perben a bíróság eljárására vonatkozó szabályokat azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy ha a bíróság álláspontja szerint a (7) bekezdés a) pontja alkalmazásának van helye, a vizsgálat a vizsgálat harminc napon belül történő elrendelésére kötelezi. Az e bekezdés szerinti perben nincs helye az érdekelt perbelépésének, a természetes személy bejelentő számára a jogi képviselő nem kötelező, és a bíróság végzése ellen perorvoslatnak nincs helye."

Probléma: Az iratbetekintés megtörténte után gyakran 48 óránk sincsen a keresetlevél előterjesztésére, a jogorvoslatot továbbá az esetleges üzleti titokra hivatkozással korlátozott iratbetekintési jog is akadályoz vagy ellehetetlenít.

Megoldási javaslatok: 30 napos keresetindítási határidő és automatikus versenyfelügyeleti eljárás, ha a bejelentett vállalkozás a Gazdasági Versenyhivatal megkeresésére nem válaszol

Az európai jog alkalmazásának kihívásai: **bizonytalan tartalmú jogi normák**

A tagállamok jogrendszerei harmonizációjának természetes velejárója a keretjellegű, tág szabályozás, azonban bizonyos esetekben a normaszöveg egyéb okból is annyira elnagyolt, hiányos, hogy a szabályozott jogviszony tartalma nehezen tetten érhető.

Szerzői jogi példa: a digitális egységes piacon a szerzői és szomszédos jogokról, valamint a 96/9/EK és a 2001/29/EK irányelv módosításáról szóló Európai Parlament és Tanács (EU) 2019/790 irányelv 15. cikke vs. chatbotok megjelenése

Megoldás: az Európai Unió Bíróságának előzetes döntéshozatali eljárásának kezdeményezése!

A RAD Irányelv újszerűsége – eljárásjogi kifogások

I. **Joghatóság:** A RAD Irányelv jogalkotói célja az előzményi dokumentumokból világosan kiderül – a feljogosított szervezet a székhelye szerinti tagállamban perelhesse a vállalkozást.

Joghatósági szabály a RAD Irányelvbe nem került bele, de nincs is rá szükség: vö. az EUB C-167/00. sz. ügyben (Henkel ügy) hozott ítélettel vagy a GDPR 79. cikk (2) bekezdésével!

II. Konzultáció kezdeményezésének a kötelezettsége:

Fgy. tv. 38/C. § (3) bek.: „A feljogosított szervezet kizárólag akkor indíthat jogsértés megszüntetésére irányuló intézkedés iránti képviseleti keresetet, ha azt megelőzően az érintett vállalkozással egyeztetett a jogsértés vállalkozás általi megszüntetése céljából. **Ha a vállalkozás az egyeztetésre irányuló kérelem kézhezvételétől számított tizennégy napon belül nem szünteti meg a jogsértést, a feljogosított szervezet képviseleti keresetet indíthat a jogsértés megszüntetésére irányuló intézkedés meghozatala céljából.** Ha az egyeztetés nem jár eredménnyel és a feljogosított szervezet képviseleti keresetet indít, a keresetlevélhez csatolnia kell azt az egyeztetés megkísérléséről és annak kézbesítésről szóló iratot, amellyel igazolja, hogy az egyeztetést.”

Probléma: A vállalkozások időhúzásra használják csak fel a konzultációt, ezért ez a kötelezettség szükségtelen.

A RAD Irányelv újszerűsége – eljárásjogi kifogások

III. Az érintett fogyasztók meghatározása:

„574. § [Perindítás]

(1) A keresetlevélnek – a 170. §-ban meghatározottakon túl – tartalmaznia kell a közérdekű perrel érintett jogosultakat, és azt, hogy milyen módon kell igazolniuk az egyedi jogosultaknak az érintett jogosulti csoporthoz való tartozásukat ahhoz, hogy az ítélet alapján javukra teljesítés történhessen, illetve az ítélet rájuk alkalmazható legyen.

(2) Az érintett jogosultakat azoknak a tényeknek és körülményeknek az előadásával kell meghatározni, amelyek révén a jogosultak érintett csoportja behatárolható, illetve a jogosultak azonos módon való érintettsége megállapítható.

(3) A perben megállapítás iránti kereset akkor is előterjeszthető, ha az egységes marasztalás nem lehetséges, mert az érintett jogosultak vonatkozásában a marasztalás összege, illetve az ezt megalapozó tények nem azonosak, azonban a megállapítani kért jog tekintetében fennáll az azonosság.

575. § [Az eljárás megszüntetése] Ha a jogosulti érintettség azonossága nem áll fenn, az eljárást hivatalból meg kell szüntetni. Az eljárást akkor is hivatalból meg kell szüntetni, ha az érintett jogosulti csoporthoz való tartozás igazolásának módja nem határozható meg egységesen, illetve nincs olyan egységes igazolási mód, amely a bíróság álláspontja szerint alkalmas az érintett jogosulti csoporthoz való tartozás bizonyítására.”

Probléma: Nem csak az egyedi jogosultak meghatározása, hanem a jogsértés igazolása például egy adatvédelmi jogsértés esetén a fogyasztó számára kihívás lehet.

A RAD Irányelv újszerűsége – eljárásjogi kifogások

IV. A feljogosított szervezet törvényi feltételeknek való megfelelése:

Egy. tv. 38. (9) bek.: „A képviseleti kereset alapján indult eljárásban a vállalkozás a bíróság tudomására hozhatja azokat az indokokat, amelyek miatt aggályosnak látja a feljogosított szervezet megfelelőségét. Ha az eljárást lefolytató bíróság a feljogosított szervezeti jogállás feltételeinek fennállásával kapcsolatos aggályok kivizsgálásának szükségességét – a rendelkezésre álló adatok alapján – megalapozottnak tartja, a (7) bekezdés szerinti vizsgálat lefolytatása érdekében megkeresi a fogyasztóvédelemért felelős minisztert. A bíróság megkeresésére a fogyasztóvédelemért felelős miniszter a vizsgálatot soron kívül lefolytatja, és annak eredményéről haladéktalanul tájékoztatja a bíróságot. Amennyiben a feljogosított szervezet egy vagy több feltételnek már nem felel meg, a fogyasztóvédelemért felelős miniszter a feljogosított szervezetet törli a nyilvántartásból.”

Probléma: Kiváló eszköz a vállalkozás számára az időhúzásra.

Megoldás: Szükséges ez a szabály egyáltalán? (vö. pl. a Ptk. 6:105. § szerinti perekkel)

Helyzetjelentés és kitekintés

1. Tagállami implementációk felülvizsgálata folyamatban van:

- BG, ES, LU még nem implementálta a RAD Irányelvet;
- valamennyi tagállami implementációval aggályai vannak az Európai Bizottságnak

2. Egyelőre még nincs „nyertes” ügy

„Az Ügyész felperes az I.T. Magyar Cinema Moziüzemeltető és Filmforgalmazó Kft. (székhelye: 1132 Budapest, Váci út 22-24. 1. emelet) alperes ellen a fogyasztók kollektív érdekeinek védelmében keresetet terjesztett elő a Fővárosi Törvényszéken.

Az ügyész felperes keresetét a bíróság 319.G.40.266/2024/13-II. számon elutasította, amely ellen az ügyész felperes fellebbezést jelentett be a Fővárosi Ítéltáblának címezve. A Legfőbb Ügyészség az eljárás állásáról tájékoztatást nyújt.”

(vö.: <https://nkfh.gov.hu/hasznos/tisztességtelen-szerzodesi-feltetelek-a-fogyasztói-szerzodesekben/kepviseleti-keresetek>)